

Є. О. Сазонова,

Луганська державна академія культури і мистецтв, м. Луганськ

ЛІНГВОКУЛЬТУРНЕ НАПОВНЕННЯ НІКНЕЙМА «БІЛА ВОРОНА» У БАГАТОМОВНОМУ ВІРТУАЛЬНОМУ ПРОСТОРИ

Стаття присвячена характеристиці віртуального нікнейма «біла ворона» з позицій лінгвокультурології на матеріалі української, російської, англійської та італійської мов. Все частіше інтернет-користувачі з метою репрезентації звертаються до фразеології. Автор наголошує на тому, що інтернет-онимастика відкриває розмаїття актуальних, дискусійних та невирішених питань, що мають стати головним завданням сучасних лінгвістичних досліджень.

Ключові слова: інтернет-комунікація, віртуальний нікнейм, фразеологізм, репрезентація, лінгвокультурологія.

Статья посвящена характеристике виртуального никнейма «белая ворона» с позиций лингвокультурологии на материале украинского, русского, английского и итальянского языков. Все чаще интернет-пользователи с целью репрезентации обращаются к фразеологии. Автор отмечает, что интернет-онимастика открывает разнообразие актуальных, дискуссионных и нераскрытых вопросов, которые должны стать главной задачей современных лингвистических исследований.

Ключевые слова: интернет-коммуникация, виртуальный никнейм, фразеологизм, репрезентация, лингвокультурология.

The article deals with the characteristics of nickname «black sheep» within the bounds of cultural linguistics based on the material of the Ukrainian, Russian, English and Italian languages. In order to represent Internet users often refer to phraseology. The author notes that the Internet onomastics opens up a variety of important, unsolved and controversial problems and questions, which should be the main goal of modern linguistic scientific research.

Key words: Internet Communication, nickname, phraseme, representation, cultural linguistics.

Чуть безумная, дикая, нежная.
Крылья белые прячет от всех.
Ведь ворона, а цветом не чёрная, –
Вот напасть – не родиться как все.
Ни преград, ни оград, не ведая;
Все летит напролом, от всех бед.
Чернота крикнет вслед: «Эй, нетрезвая,
Мы отыщем тебя... виден след.
Эй, послушай, а, может, ты – снежная
И растаешь с первым теплом?
Ты – ворона, но, чёрт возьми, – белая.
Что ж ты кутаешь всех миражом?!»

[<http://www.stihi.ru/2010/10/25/4842>]

(тут і далі пунктуацію збережено – Є. С.)

Сьогодні Інтернет – це джерело інноваційних ідей для багатьох сучасних науковців. Глобальна Мережа привертає увагу філософів, психологів, лінгвістів, соціологів тощо. Вчені вивчають, досліджують аналізують явища та феномени, що функціонують у віртуальному середовищі.

З позицій лінгвістики Інтернет стає унікальним, масштабним дослідницьким об'єктом. Широкої популярності набуває інтернет-комунікація або електронне спілкування. Завдяки цьому стрімко розвивається віртуальна жанрологія, розмаїття якої дає можливість вибору варіантів та способів репрезентації мовної особистості комуніканта. У цьому випадку виникає необхідність говорити про виникнення *нікнейміки*. Стрімкий розвиток нікнейміки (термін Н. Гарбовської) породжує багато дискусій і разом з цим все нові й нові дослідження. Отже, актуальність обраної теми наявна, оскільки лінгвістичні розвідки у сфері нікнейміки тільки розпочаті та набувають популярності.

Будь-яка віртуальна мовна особистість з метою репрезентації вигадує цікаві, незвичайні інтернет-імена. Масивним джерелом, з якого черпають користувачі віртуальні нікнейми, є фразеологія. Не має потреби говорити, яку вагому роль грають фразеологізми в мові та культурі кожного народу. При цьому, в будь-якій мові вони різноманітні як за структурою, так і за семантикою.

Метою нашої статті є виявлення лінгвокультурних характеристик інтернет-нікнейма *біл@ворон@*, який на наш погляд, є цікавим з погляду культурно-зумовленого сприйняття. По-перше, віртуальні імена в українській (*біл@ворон@*) та російській (*белая_ворона_77*) мовах є фразеологізмами. По-друге, такі інтернет-нікнейми є колоронімами або хроматонімами, оскільки в їхню основу покладено назву кольору. І, по-третє, досліджувані віртуальні імена – це орнітоніми, оскільки містять у складі назву птахи.

У слов'янських лінгвокультурах значення фразеологізма *біла ворона* однакове. В *Історико-етимологічному словнику сучасної російської мови* пояснюється, що слово «ворон – прикметник із значенням «чорний» [7, с. 166], звідси й виходить, що якщо ворона біла, то це незвичайно та незвично в повсякденному житті: «Біла ворона – той, хто виділяється серед інших чимсь незвичайним, зовсім не схожий на інших. – *Раз інші всту-*

пають в заїн, то й тобі треба. Не білою ж вороною серед них бути (Головка); В гурті окупантів Шольц видався йому білою вороною (Голов.)» [4, с. 146].

У словнику В. Ужченка читаємо: «Біла ворона – вважається калькою з лат. *Alba avis, albus corvus*; зустрічається вже в 7-й сатирі Ювенала. Проте вислови з подібною образною основою, але з різним компонентним складом могли постати не тільки внаслідок калькування. Пор. укр. *білий крук*; болг. *бяла сварка* (букв. *біла сорока*), *бял бивол* (*білий буйвол*); італ. *mosca bianca* (*біла муха*); нім. *ein weiser Sperling* (*білий горобець*). В основі виразів відоме серед тварин явище альбінізму» [3, с. 24].

У словнику *Знаки української етнокультури* В. Жайворонка знаходимо такі пояснення: «Біла ворона – символ когось або чогось рідкісного, незвичайного; за легендою, віщий ворон був створений білим як сніг, покірливим, як голуб, а за іншою – могутній богатир убив злого духа з його коханкою; прилетіли ворон і ворона і стали клювати трупи: ворон клював тільки нечистого, тому він лише чорний, а ворона клювала і чистого, і нечистого, тому буває білою і чорною» [1, с. 117].

Нами було проведено асоціативний експеримент, головною метою якого було виявлення позитивних та негативних реакцій на окремі лексичні одиниці та окремо на фразеологізм. Результати наводимо нижче:

1) Українські користувачі.

Ворона: позитивні реакції – 19,9%; негативні реакції – 80,1%. *Білий*: позитивні реакції – 77,4%; негативні реакції – 22,6%. *Біла ворона*: позитивні реакції – 59,3%; негативні реакції – 40,7%.

2) Російські користувачі. *Ворона*: позитивні реакції – 22,2%; негативні реакції – 77,8%. *Белый*: позитивні реакції – 83,4%; негативні реакції – 16,6%. *Белая ворона*: позитивні реакції – 64,3%; негативні реакції – 35,7%.

Про значення інтернет-імені *белая ворона 77* пише користувач з таким нікнеймом: «С моим ником все просто))) Белая Ворона – не такая как все) не мыслит как все и почти ни с кем не согласна)))» [<http://forum.od.ua/archive/index.php?t-71027.html>].

Ідіома із значенням неординарності існує майже в усіх лінгвокультурах, але в багатьох мовах вона набуває більш негативної конотації.

Так, в англійській мові ця ідіома звучить як *black sheep* (чорна вівця), одна з дефініцій якої – *worthless person* [5, с. 59]. «A member of a family or other group who is considered undesirable or disreputable; a person who is regarded as a disgrace or failure by his family or peer group» [9] (укр. мовою – Член родини або іншої групи, якого вважають небажаним або з сумнівною репутацією; людина, до якої погано ставляться та принижують її родина або однолітки); «the least reputable member of a group; a disgrace. For example, Uncle Fritz was the black sheep of the family; we always thought he emigrated to Argentina to avoid jail. This metaphor is based on the idea that black sheep were less valuable than white ones because it was more difficult to dye their wool different colors. Also, in the 16th century, their color was considered the devil's mark. By the 18th century the term was widely used as it is today, for the odd member of a group» [8, с. 107] (укр. мовою – найменш авторитетна особистість, наприклад, дядько Фріц був білою вороною в родині, ми завжди думали, що він емігрував до Аргентини, щоб уникнути тюремного ув'язнення. Ця метафора заснована на тому, що чорні вівці були менш цінні, ніж білі, тому що фарбувати різними кольорами було. Крім того, в XVI ст. їхній колір вважали знаком диявола. До XVIII ст. цей термін широко використовують з тим самим значенням, як і в сучасному житті, щодо дивної людини).

Англійський еквівалент *black sheep*, по-перше, є колоронімом або хроматонімом, по-друге – зоонімом, оскільки містить назву тварини.

Вибір такого імені пояснює користувач *black_sheep*: «My nickname in my adolescence was Black sheep because my maiden name is Black [<http://pinterest.com/eastmads/all-about-me/>] (укр. мовою – Моє прізвисько в юнацькі роки було паршива (чорна) вівця, тому що моє дівоче прізвище – Блек).

Реакції на окремі лексичні одиниці та на фразеологізм англійських користувачів складають такий відсоток: *Black*: позитивні реакції – 24,4%, негативні реакції – 75,6%. *Sheep*: позитивні реакції – 41,7%, негативні реакції – 58,3%. *Black sheep*: позитивні реакції – 27,7%, негативні реакції – 72,3%.

В італійській мові аналогом є вислів *pecora nera*, який дослівно можна перекласти як «паршива (чорна) вівця» (хроматонім + зоонім) і також, як і в англійській мові, має негативну конотацію. «Pecora nera – a chi sommessamente gli fa rivevare la contraddizione, ricorda il Cardinal Borromeo che trascura il greffe per seguire la pecora nera... (U. Facco de Lagarda «Cronache cattive»)» [6, с. 662] (укр. мовою – паршива вівця – а тому, хто покірно вказує на протиріччя, він нагадує про кардинала Борromeо, який знехтував турботою про свою паству, щоб направити одну вівцю, яка заблукала, на шлях істинний); «– Vedi? Questa e la pecora nera della mia famiglia (M. Moglia «Le 1500 piu belle barzellette»)» [6, с. 662] (укр. мовою – бачиш? Це паршива вівця в нашій родині).

Серед італійських користувачів зафіксовано такий відсоток реакцій: *nero*: позитивні реакції – 37,2%; негативні реакції – 62,8%. *Pecora*: позитивні реакції – 34,7%; негативні реакції – 65,3%. *Pecora nera*: позитивні реакції – 16,8%; негативні реакції – 83,2%.

Як бачимо, українські та російські респонденти реагують більш позитивно на фразеологізм *біла ворона*, ніж англійські та італійські. Пояснюємо це тим, що у складі фразеологізма назви різних кольорів (білий та чорний).

О. Крижанська вважає, що «назви чорний і білий набувають переносних додаткових значень, пов'язаних з народною символікою кольорів, де біле сприймається як радісне, світле, а чорне – зловісне, важке, недобре, морально занепале – символ нещастя» [2].

Якщо узагальнити українську, російську, англійську та італійську лінгвокультури, то можна зробити висновки, що білий колір в основному означає щось позитивне, чисте, якесь благо, джерело сил і здоров'я, відсутність невдач, дружелюбність тощо. А чорний, навпаки, – щось негативне, сумне тощо.

Як показують дослідження, значення навантаження фразеологізмів *біла ворона* та *белая ворона* є більш позитивним в українській та російській лінгвокультурах, ніж в англійській (*black sheep*) та італійській (*pecora*

nera). Як правило, обираючи інтернет-нікнейм *біла ворона*, користувач вважає себе неординарною особистістю, дещо дивною людиною, завжди не такою, як усі.

Підсумовуючи, зазначимо, що розмаїття жанрів віртуального дискурсу дає можливість вибору варіантів та способів репрезентації мовної особистості комуніканта. Нікнейміка стає актуальною та залишає багато різноманітних невирішених питань для сучасних лінгвістів.

Незважаючи на велику кількість наукових досліджень із проблем фразеології, ціла низка проблем залишається мало висвітленою або потребує свого вирішення, що не тільки складає актуальність запропонованого дослідження, а й робить його перспективним.

Література:

1. Жайворонок В. Знаки української культури : словник-довідник / В. Жайворонок. – К. : Довіра. – 2006. – 703 с.
2. Крижанська О. Формування нових значень слів і словосполучень в українській мові (на матеріалі колірних назв) [Електронний ресурс] / О. Крижанська. – Режим доступу до ст. : nbuv.gov.ua
3. Ужченко В. Д. Фразеологічний словник української мови / В. Д. Ужченко, Д. В. Ужченко. – К. : Освіта, 1998. – 224 с.
4. Фразеологічний словник української мови / уклад. : В. М. Білоноженко та ін. – К. : Наук. думка, 1993. – 984 с.
5. Хорнби – Хорнби А. С. Учебный словарь современного английского языка / А. С. Хорнби. – М. : Просвещение, 1984. – 769 с.
6. Черданцева Т. З. Итальянско-русский фразеологический словарь фразеологических единиц / Т. З. Черданцева, Я. И. Рецкер, Г. Ф. Зорько ; под ред. Я. И. Рецкера. – М. : Рус., яз, 1982 – 1056 с.
7. Черных П. Я. Историко-этимологический словарь современного русского языка : в 2 т. – М. : Рус. яз, 1999.
8. 8. Ammer С. The American Heritage Dictionary of Idioms / С. Ammer. – 1997. – 736 p.
9. English dictionary online (англійський словник он-лайн) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://thesaurus.com>.